

Eija Mattila

KUNTAPALVELUIDEN VAIKUTTAVUUS?

**Oppivelvollisuusikäisten
hyvinvoinnin ja kuntien
panostusten tarkastelua**

KUNTA
LIITTO

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Oppivelvollisuusikäiset Suomessa 2010–2024	4
Oppivelvollisuusikäisten nuorten hyvinvoinnin kehitys	6
Moninaiset kuntapalvelut ja valtiollinen ohjaus	8
Kuntien panostuksia oppivelvollisuusikäisten hyvinvointiin	10
Hyvinvoinnin edistäminen kansallisten mittareiden valossa	15
Kuntapalveluiden vaikuttavuudesta	16
Tiedolla johtaminen hyvinvoinnin edistämisessä	17
Yhteenveto	18
Loppuviitteet	19

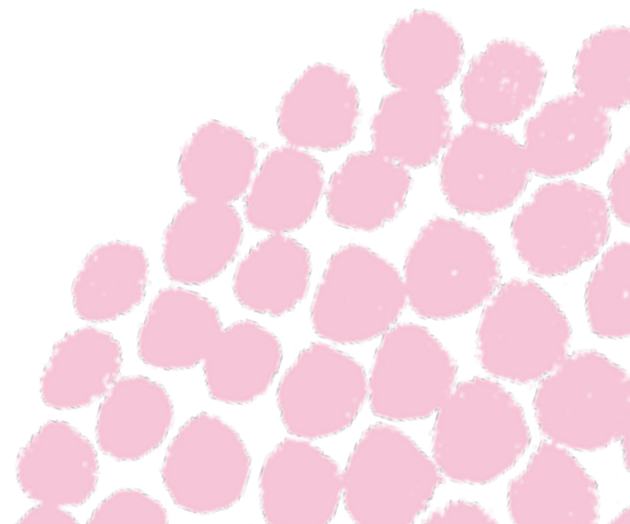
Johdanto

Kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen kuuluu kunnan lakisääteisiin tehtäviin. Niin kuntalaissa¹ kuin laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestäkin² kuntia veloitetaan edistämään asukaidensa hyvinvointia ja terveyttä siltä osin, kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Hyvinvoinnin edistämistehtäväsä kunnalta edellytetään monialaista yhteistyötä hyvinvointialueen sekä alueella toimivien seurojen ja yhdistysten kanssa.

Hyvinvointi on moniulotteinen asia, johon vaikuttavat niin yhteiskunnalliset, yhteisölliset kuin yksilöllisetkin tekijät. Myös hyvinvoinnin edistämisen voi tarkoittaa hyvin erilaisia asioita. Kuntien tuottamien peruspalveluiden voidaan katsoa jo sinällään toteuttavan niille säädettyä hyvinvoinnin edistämistehtävää. Perustehtävänsä lisäksi kunnat ovat viime vuosina kasvavassa määrin panostaneet toimenpiteisiin, joiden tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantaminen. Panostusten taustalla ovat paitsi toimintaympäristön muutokset, jotka heijastuvat nuorten moninaistuvina palvelutarpeina, myös vahva valtiollinen ohjaus.

Kuntia on viime vuosina ohjattu lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen niin velvoittavien normien, informaatio-ohjauksen kuin valtionrahoituksenkin kautta.

Kuntaliiton toimeksiannosta tehdyn selvityksen tavoitteena on herättää keskustelua siitä, mikä on kuntapalveluiden rooli lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämässä ja mihin kuntapalveluilla voidaan vaikuttaa. Selvitys ei ole tähännyt vaikuttavuuden arviointiin, vaan tiedon tuottamiseen lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehityksestä, kuntiin suunnatusta ohjauksesta ja kuntien tekemistä panostuksista hyvinvoinnin edistämiseksi. Aihealueen laajuuden vuoksi tarkastelun kohteeksi on valittu oppivelvollisuusikäiset nuoret ja selvityksen tarkastelujaksoksi vuodet 2010–2024. Kerätyn tiedon pohjalta ei ole ollut mahdollista tehdä johtopäätöksiä asioiden syy- ja seuraussuhteista, mutta kokonaisuus toivottavasti auttaa hahmottamaan joitakin ajallemme tyypillisiä ilmiöitä ja herättämään keskustelua kuntapalveluiden merkityksestä kuntalaisten hyvinvoinnille.

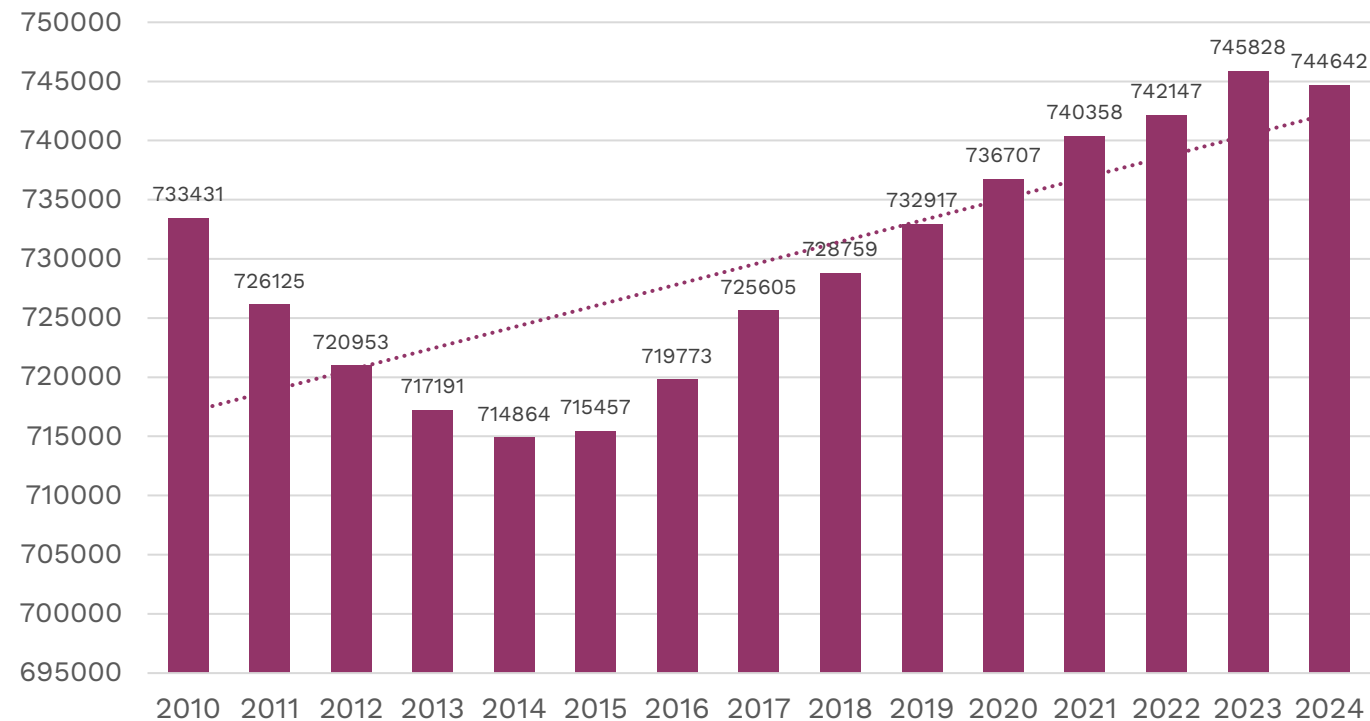

Oppivelvollisuusikäiset Suomessa 2010–2024

Suomessa on tällä hetkellä oppivelvollisuusikäisiä 7–18-vuotiaita lapsia ja nuoria yhteensä noin 745 000 henkilöä. Tilastokeskuksen³ tilastojen mukaan 7–18-vuotiaiden määrä oli laskusuuntainen vuosina 2010–2014, mutta kääntyi nousuun vuonna 2015. Heitä oli noin 11 000 enemmän vuonna 2024 kuin vuonna 2010 (Kuvio 1). Oppivelvollisuusikäisten määrän kasvu on painottunut vain muutamalle

alueelle Suomessa. Suurimmassa osassa maakuntia oppivelvollisuusikäisten määrän kehitys on ollut negatiivista.

Viimeisten 15 vuoden aikana tapahtunut väestönkehitys heijastuu myös kuntien peruspalveluihin. Kunta- ja hyvinvointialueuudistuksen⁴ mukaan lasten määrä perusopetuksessa on viimeisten

Kuvio 1. 7–18-vuotiaat lapset ja nuoret 2010–2024. Lähde: Tilastokeskus.

kymmenen vuoden aikana kasvanut, vaikka syntyvyys onkin laskussa. Tämä on merkinnyt maahanmuuttajataustaisten oppilaiden osuuden kasvua. Myös Opetushallinnon tilastopalvelusta⁵ saadun tiedon mukaan perusopetuksen suorittaneiden oppivelvollisten edustus kasvaa erityisesti muissa kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvissa kieliryhmissä.

2020-luku merkitsee vedenjakajaa oppivelvollisikäisten määrän kehityksessä. 2010-luvulla käynnistynyt syntyvyyden voimakas lasku merkitsee

perusopetusikäisten määrän merkittävää vähenemistä 2030-luvulle tultaessa. Kuntaliiton selvityksen⁶ mukaan peruskoulussa olevien määrä tulee vähenemään noin 80 000 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä. Koululaisikäluokkien pieneneminen koskee lähes kaikkia kuntia, mutta laskun voimakkuus vaihtelee riippuen syntyvyydestä ja muusta väestökehityksestä. Samanaikaisesti vieraskielisten lasten osuus koululaisikäluokista kasvaa maahanmuuton seurauksena etenkin pääkaupunkiseudulla sekä osassa muita suuria kaupunkeja.

Oppivelvollisuusikäisten nuorten hyvinvoinnin kehitys

Hyvinvoinnin käsite on moniulotteinen ja sillä voidaan viitata sekä yksilölliseen että yhteisötoiminnan hyvinvointiin. Oppivelvollisuusikäisiin kohdistuvaa hyvinvointitietoa myös kerätään lukuisista eri näkökulmista ja moninaisin menetelmin niin kansainvälisesti, kansallisesti kuin paikallisestikin. Nykyajan haasteena ei niinkään ole hyvinvointia koskevan tiedon puute, vaan sen runsaus.

Tässä selvityksessä on tarkasteltu oppivelvollisuusikäisten hyvinvoinnin kehitystä tiettyjen, kuntatoimijoille saavutettavien ydinmittareiden kautta. Keskeisenä tiedonlähteenä on käytetty Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n joka toinen vuosi toteuttamaa Kouluterveyskyselyä, jonka tuloksia on täydennetty muulla asiantuntijatiedolla, muun muassa Maailman terveysjärjestön WHO:n koulu- ja opiskelijatutkimuksen tuloksilla.⁷

Hyvinvointia koskevan tutkimustiedon mukaan nuorten hyvinvoinnin kehityksessä on havaittavissa kahdensuuntaista kehityskulkua. Suurin osa nuorista voi hyvin ja on tyytyväisiä elämäänsä, harrastaa ja elää terveellisesti, kokee olevansa tärkeä osa yhteisöä sekä suhtautuu koulunkäyntiin myönteisesti ja tulevaisuuteen toiveikkaasti. Nuorten hyvinvointia koskevissa keskusteluissa nämä vahvuudet jäävät monasti huolipuheen varjoon. Vaikka vahvuuksia tulee arvostaa ja nostaa esiin, nuorten hyvinvointia varjostavia huolia ei voi sivuuttaa.

Tarkastelujaksolla nuorten elintavoissa on tapahtunut huolestuttavaa kehitystä. Nuorten ruokailutot-

tumukset ovat heikentyneet ja riittävä unen saanti on vähentynyt, fyysinen toimintakyky on huolestuttavalla tasolla ja ylipaino ja lihavuus yleistä. Moni nuori kuitenkin harrastaa aktiivisesti liikuntaa ja se on edelleen nuorten suosituin vapaa-ajan harrastus.⁸ Mitä tulee päihteiden käyttöön, raittiiden nuorten osuus on kasvanut, mutta toisaalta humalahakuinen alkoholinkäyttö lisääntynyt.⁹ Myös nikotiinituotteiden, sähkösavukkeiden ja laittomien päihteiden käyttö sekä riski sosiaalisen median ja internetin ongelmakäytöstä ovat kasvaneet.

Vaikka suurin osa nuorista tuntee kuuluvansa kouluun, on nuorten kokemus kouluyhteisöön kuulumisesta heikentynyt ja yksinäisyyden kokemukset lisääntyneet. Nuoret myös kokevat vaikutusmahdollisuutensa koulussa heikoiksi. Samanaikaisesti kouluympäristön turvalliseksi kokeneiden nuorten osuus on vähentynyt ja kokemus koulukiusatuksi tulemisesta yleistynyt. Nuorten kasvuympäristön turvallisuutta heikentävät myös lisääntyneet seksuaalisen häirinnän kokemukset ja lapsiin kohdistuvien lähisuhdeväkivaltatapauksien määrän kasvu. Vaikka nuorten rikoskäyttäytyminen on kokonaisuutena vähentynyt viime vuosikymmeninä, ovat alaikäisten tekemät vakavat rikokset raaistuneet ja lisääntyneet.

Nuorten suhtautuminen koulunkäyntiin on muuttanut kielteisemmäksi ja yhä useampi kokee koulutyön kuormittavana. Oppiminen koetaan yhä haastavammaksi ja oppilaiden tuen tarpeet ovat kasvaneet. Valtakunnallisen oppimaan oppimisen

arvioinnin¹⁰ tulosten mukaan sekä osaaminen että oppilaiden oppimista tukevat uskomukset ovat heikentyneet 2000-luvun aikana. Oppimista tukevien uskomusten heikentyminen näkyy esimerkiksi aiempaa kielteisempänä suhtautumisena kouluun. Oppimistulosten laskulle ei ole yhtä selkeää syytä, vaan asia liittyy laajempaan yhteiskunnalliseen kehitykseen.

Vaikka suurin osaa nuorista on tyytyväisiä elämänsä ja valtaosalla nuorista on hyvä mielen hyvinvointi, on nuorten tyytyväisyys elämään ja kokemus omasta terveydentilasta heikentynyt ja mielenterveysoireet lisääntyneet. Mielenterveyden häiriöt ovatkin koululaisten ja opiskelijoiden tavallisimpia terveyteen liittyviä ongelmia.¹¹ Lasten ja nuorten aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriön ADHD:n diagnoosien määrä on kasvanut Suomessa viime vuosina nopeasti. Diagnoosien yleistymistä on selitetty lasten ja nuorten kasvuympäristöihin liittyvillä tekijöillä, diagnoosikäytäntöjen muutoksilla sekä tutkimuksiin ja hoitoon ohjautumisen lisääntymisellä.¹² Selvityksen tarkastelujaksolle sijoittuu myös maailmanlaajuinen COVID-19 pandemia, jonka aikana mielenterveysoireiden kuten masentuneisuuden ja ahdistuneisuuden on todettu lisääntyneen erityisesti nuorten keskuudessa.¹³

Nuorten hyvinvointia koskevat tulokset ilmentävät hyvinvoinnin vahvistuvaa polarisaatiota. Suurin osa nuorista voi hyvin, mutta osa nuorista voi aiempaa huonommin ja heidän hyvinvoinnin haasteensa ovat yhä moninaisempia. Vaikka opiskeluhuoltopalvelujen käyttö onkin viime vuosina vähentynyt, on paljon palveluja käyttävien nuorten osuus kasvanut ja useampaa palvelua lukukauden aikana käyttäneiden nuoren osuus noussut. Syyt useamman palvelun käyttöön ovat moninaisia ja voivat liittyä

paitsi tuen tarpeiden lisääntymiseen ja ongelmien monimutkaistumiseen, myös palveluihin hakeutumisen kynnyksen madaltumiseen ja palveluohjauksen sekä palveluiden saatavuuden paranemiseen.¹⁴

Perheen taloudellinen tilanne ja se, mihin väestöryhmään nuori kuuluu, heijastuu hyvinvointia koskevissa tuloksissa. Lapsiperheköyhyys on lisääntynyt Suomessa ja yhä useampi perhe joutuu turvautumaan toimeentulotukeen.¹⁵ Myös nuoria ympäröivän yhteiskunnan tilanne vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa. Valtioneuvoston tulevaisuuslonteon¹⁶ mukaan globaali epävakaus ja kiristynyt kilpailu herättävät nuorissa huolta. Digitalisaation vauhdittama yhteisöllisyyden heikentyminen heijastuu yksinäisyytenä sekä kiusaamisen, väkivallan ja turvattomuuden lisääntymisenä, mitkä heikentävät nuorten mielenterveyttä. Digitalisoituva toimintaympäristö ja liikkumiskulttuurin sekä ruokaympäristön muutokset altistavat nuoria liikkumattomuudelle ja paino-ongelmille. Suhtautuminen koulunkäyntiin on myös muuttunut, mikä heijastuu oppimiseen kohdistuvina motivaatio-ongelmina ja oppimisvaikeuksina sekä tuen tarpeiden kasvuna.

Maailmanlaajuisen koronapandemian vaikutusta nuorten oppimiseen ja hyvinvointiin ei voi sivuuttaa, mutta sen vaikutuksia on vaikea erottaa muista samanaikaisesti vaikuttavista muutosvoimista. Pandemia-aika on vauhdittanut käynnissä olleita kehityskulkuja, kuten digitalisaatiota, tai tehnyt näkyvämmäksi piilossa olleita ilmiöitä. Koronakriisin aiheuttamat haitat vaikuttavat kuitenkin kasautuneen ennestään haavoittuvassa asemassa oleville kasvattaen näin yhteiskunnan eriarvoisuutta.¹⁷

Moninaiset kuntapalvelut ja valtiollinen ohjaus

Lasten ja nuorten arki on pitkälti kuntapalveluiden ympäröimää. Niin päiväkodit, koulut ja oppilaitokset, moninaiset vapaa-ajanviettomahdollisuudet kirjasto-, kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalveluihin kuin asuinalueet ja liikenneväylätkin ovat pitkälti kuntapalveluiden aikaansaannosta. Vain osa kuntien järjestämistä palveluista on lakisääteisiä, ja tällöinkin kunnille on jätetty paljon autonomiaa päättää missä laajuudessa ne palvelunsa järjestävät. Kunnat ovat järjestäneet palveluja runsaammin kuin mitä lain minimi niiltä edellyttäisi, reagoiden toimintaympäristön muutoksiin ja pyrkien vahvistamaan kunnan elinvoimaa ja kuntalaisten hyvinvointia.

Kuntiin kohdistetaan myös vahvaa valtiollista ohjausta poliittisesti päätettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Viimeisten 15 vuoden aikana valtion ohjaustoimet ovat yhä vahvemmin kohdistuneet lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen. Kuntia on veloitettu ja ohjattu tehostamaan oppimisen ja koulunkäynnin edellytyksiä, varmistamaan sujuvaa etenemistä kouluasteelta toiselle ja toisen asteen tutkinnon suorittamista, vahvistamaan oppilas- ja opiskeluhuollon palveluita, parantamaan oppilaito-

sympäristön turvallisuutta ja nuorten sitoutumista kouluyhteisöön, edistämään nuorten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia sekä mahdollistamaan nuorille tasa-arvoiset harrastusmahdollisuudet. Punaishana lankana on moniammatillisen yhteistyön vahvistaminen ja yhteistyö paikallisten seurojen ja yhdistysten kanssa. Valtio on samanaikaisesti ohjannut kunnille rahoitusta näiden tavoitteiden saavuttamiseksi niin yleiskatteellisten valtionosuuksien kuin korvamerkittyjen valtionavustustenkin muodossa.

Taulukkoon 1 on koottu kuntien toimintaympäristössä vaikuttaneita ilmiöitä ja niiden heijastusvaikutuksia sekä valtiollisen ohjauksen tavoitteita selvityksen tarkastelujaksolla.

Kunnat ovatkin viimeisten 15 vuoden aikana muovanneet notkeasti toimintaansa vastataksseen muuttuvan toimintaympäristön ja valtiollisen ohjauksen vaatimuksiin. Kuntiin kohdennetusta valtionrahoituksesta huolimatta hyvinvoinnin edistäminen on edellyttänyt kunnilta merkittäviä taloudellisia ja toiminnallisia panostuksia viimeisten vuosien aikana.

Ilmiöitä ja heijastusvaikutuksia	Valtiollista ohjausta
Globaali epävakaus ja kiristynyt kilpailu	Oppimisen ja koulunkäynnin tuki
COVID-19 pandemia	Tasa-arvon edistäminen
Digitalisoituva toimintaympäristö	Oppimisympäristön turvallisuus
Yhteisöllisyyden heikentyminen	Koulu yhteisöön sitoutuminen
Yksinäisyyden ja turvattomuuden lisääntyminen	Nivelvaiheiden tuki
Mielenterveyden heikentyminen	Oppivelvollisuuden laajentaminen
Liikkumattomuuden lisääntyminen	Oppilas- ja opiskeluhoitojen palveluiden vahvistaminen
Ruokaympäristön muutokset	Nuorten osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien edistäminen
Paino-ongelmat	Moniammatillisen yhteistyön vahvistaminen
Oppimista tukevien uskomusten heikentyminen	Tasa-arvoisten harrastusmahdollisuuksien edistäminen
Kielteisempi suhtautuminen koulunkäyntiin	Liikunnallisen elämäntavan edistäminen
Oppimisvaikeudet ja tuen tarpeiden kasvu	Terveelliseen ravitsemukseen ohjaaminen
Oppimistulosten heikentyminen	

Taulukko 1. Kuntien toimintaympäristön muutosvoimia ja valtiollisen ohjauksen tavoitteita.

Kuntien panostuksia oppivelvollisuusikäisten hyvinvointiin

Koulut ja toisen asteen oppilaitokset ovat yhteisöjä, jotka kokoavat nuorisoihkaluokat ja eri alojen ammattilaiset yhteen. Niiden lisäksi nuorisopalveluilla on tärkeä rooli nuorten tavoittamisessa ja tukemisessa. Näissä palveluissa onkin tehty moninaisia toimenpiteitä nuorten oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi viime vuosien aikana.

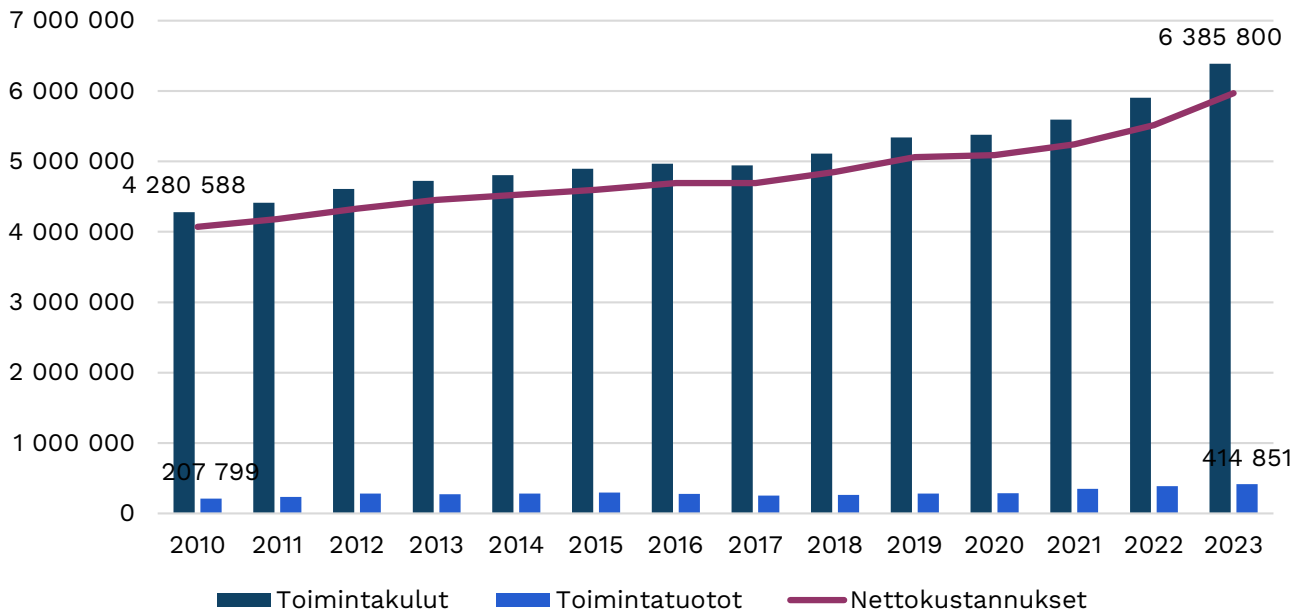
Koulupäivää perinteisesti täydentäneiden aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun kerhotoiminnan lisäksi kouluihin on tuotu Harrastamisen Suomen mallin mukaista harrastustoimintaa. Kouluissa ja oppilaitoksissa on panostettu koulunkäynnin ja oppimisen sekä nivelvaiheiden tukeen, opiskeluhoollon palveluihin, yhteisöllisyyden vahvistamiseen ja turvallisuuden lisäämiseen sekä koulukiusaamisen ja koulupoissaolojen vähentämiseen muuttamalla käytänteitä, kehittämällä uusia toimintamalleja ja lisäämällä aikuisten määrää sekä tuomalla uusia ammattiryhmiä nuorten arkeen. Toisen asteen tutkinnon suorittajille on mahdollistettu maksuttomat oppimateriaalit ja -välineet. Nuorisopalveluiden palvelutarjonta on monipuolistunut ja lisääntynyt ja nuorten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia on vahvistettu.

Kuntien panostukset heijastuvat väistämättä kasvaneina kustannuksina. Tilastokeskuksen¹⁸ mukaan koulutuksen käyttömenot pienenivät reaalisesti 2010-luvulla, mutta ne ovat nousseet vuoden 2018 jälkeen. Suurimman osuuden koulutuksen käyttömenoista muodostavat perusopetuksen kustannukset, joihin käytettiin 6,0 miljardia vuonna

2023. Esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen menot ovat kasvaneet reaalisesti vuoteen 2010 verrattuna, mutta ammatillisen koulutuksen menot ovat laskeneet. Samoin perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opiskelijakohtainen kustannus on vuosina 2010–2023 kasvanut, mutta ammatillisessa koulutuksessa laskenut.

Kuntaliiton taloustilastojen mukaan vuosina 2010–2023 perusopetuksen toimintakulut nousivat vajaasta 4,3 miljardista eurosta vajaaseen 6,4 miljardiin ja toimintatuotot vajaasta 208 miljoonasta vajaaseen 415 milj. euroon (Kuvio 2). Nettokustannus kasvoi tänä ajanjaksona vajaa 1,9 miljardia euroa. Lukiokoulutuksen käyttötalouden toimintakulut kasvoivat tänä ajanjaksona noin 226 miljoonaa euroa ja toimintatuotot lisääntyivät reilulla 21 miljoonalla, nettokustannusten kasvun ollessa reilu 200 miljoonaa euroa. Nuorisotoimen käyttötalouden toimintakulut kasvoivat puolestaan noin 80 miljoonaa euroa ja toimintatuotot lisääntyivät reilulla 16 miljoonalla, nettokustannusten kasvu tänä ajanjaksona oli reilu 63 miljoonaa euroa.

Merkittävä osuus kuntien käyttötalouden kuluista muodostuu henkilöstökustannuksista. Kuten edellä on todettu, kunnat ovat viime vuosien aikana lisänneet tuntuvasti opetushenkilöstöä sekä oppimista, koulunkäyntiä ja hyvinvointia tukevaa henkilöstöä. Tarkastelujaksolla oppivelvollisuusikäisten nuorten määrä on kasvanut, mikä selittää osan henkilöstömäärän kasvusta kunnissa. Oppilaiden ja opiskelijoiden määrä suhteessa opettajien määrään

Kuvio 2. Perusopetuksen käyttötalouden kehitys 2010–2024. Lähde: Kuntaliiton tilastot.

on kuitenkin perusopetuksen kouluissa ja lukioissa laskenut. Myös nuorisopalveluita koskeissa arvioissa on todettu nuorten määrän suhteessa aikuisten määrään pienentyneen.^{19,20} Poikkeuksen muodostaa ammatillinen perustutkintokoulutus, jossa opiskelijoiden määrä suhteessa opettajien määrään on noussut vuodesta 2010 vuoteen 2022.

Perusopetuksen opettajien määrä²¹ lisääntyi vuosien 2010–2022 aikana 3 592 henkilöllä, suurimman kasvun tapahtuessa vuosina 2018–2022. Verrattaessa perusopetuksen oppilaiden lukumäärää kunta-alan palkkatilastojen mukaisiin opettajamääriin, on oppilaiden määrä per opettaja laskenut 16 oppilaasta 15 oppilaaseen. Myös Opetushalli-

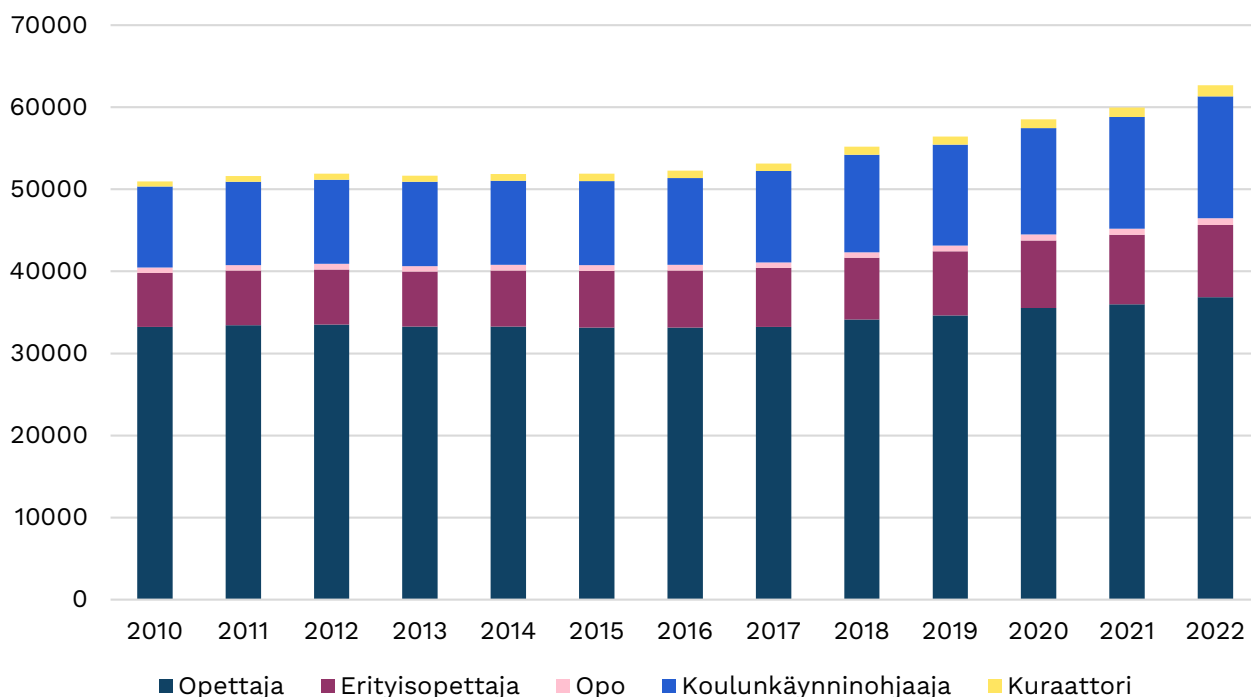
tuksen asiantuntijoiden²² mukaan perusopetuksen oppilaiden määrä opettajaa kohden on hieman pienentynyt ja suomalaisnuoret opiskelevat OECD-keskivertoa pienemmissä ryhmissä. Vuonna 2022 keskimääräinen ryhmäkokoo (19,9 oppilasta) oli lähes sama kuin 2000 (19,5). Vaikka Suomen kouluista löytyy myös suuria ryhmiä, yleisesti ottaen niiden koot ovat pysyneet kohtuullisina.

Perusopetuksen erityisopettajien määrä on kasvanut vuosina 2010–2023 yhteensä 2 468 henkilöllä. Pieni piikki erityisopettajien määrän kasvussa tapahtui vuonna 2011, kolmiportaisen tuen astuttua voimaan. Suurin osa erityisopettajien määrän kasvusta on kuitenkin tapahtunut vuosien 2017–2023

aikana. **Perusopetuksen oppilaanohjaajien** kokonaismäärä nousi 162 henkilöllä vuosina 2010–2023, kasvusta suurimman osan tapahtuessa vuoden 2020 jälkeen. Yhtenä kasvua selittävänä tekijänä lienee vuonna 2021 voimaan tullut uusi oppivelvollisuuslaki, joka edellytti kunnilta vahvempia toimia nuorten ohjaamiseksi toisen asteen opintoihin. Selvityksen tarkastelujaksolla perusopetuksen henkilöstöstä **koulunkäynninohjaajien** määrä on noussut eniten, yhteensä 5 681 henkilöllä. Tässä henkilöstöryhmässä suurin kasvu on tapahtunut vuosina 2017–2023.

Opiskeluhuollon koulukuraattorien määrä nousi kaikkiaan 826 henkilöllä tarkastelujakson aikana ja kasvoi erityisesti vuosina 2022–2023, jolloin oppilas- ja opiskeluhoitolakiin oli tullut täydennyskuraattori- ja psykologipalveluissa noudatettavasta henkilöstömitoituksesta.

Kuvio 3 havainnollistaa edellä tarkasteltujen henkilöstöryhmien henkilöstömäärän kehityksen vuosina 2010–2022.²³ Henkilöstömäärä näissä ryhmissä on noussut kaikkiaan noin 13 000 henkilöllä tarkastelujakson aikana.

Kuvio 3. Perusopetuksen henkilöstön ja opiskeluhuollon kuraattorien määrällinen kehitys 2010–2022.
Lähde: KT, Tilastokeskuksen kuntasektorin palkkatilastot.

Toisen asteen henkilöstömäärissä on tapahtunut suuria ajallisia vaihteluita. **Lukion opettajien**²⁴ määrä väheni vuosina 2012–2018 kaikkiaan 506 henkilöllä, mutta nousi vuosina 2019–2022 yhteensä 840 henkilöllä. Henkilöstöresurssin kokonaiskasvu vuosina 2010–2022 oli 342 henkilöä.²⁵ Samanaikaisesti lukio-opiskelijoiden määrä on vaihdellut, vähentyen vuodesta 2010 vuoteen 2022 yhteensä 2 174 henkilön verran. Opiskelijoiden määrä suhteessa opettajien määrään putosi vuosien 2010–2022 aikana 20:stä 18,4 opiskelijaan per opettaja.

Ammatillisen koulutuksen lehtorien ja tuntiopettajien määrä oli yli 9 000 vuosina 2010 ja 2011, mutta lähti vuonna 2012 voimakkaaseen laskuun vähentyen lähes kolmanneksella vuoteen 2017 mennessä. Kuten lukioissakin, myös ammatillisessa koulutuksessa opettajien määrä lähti jälleen kasvuun vuonna 2019. Koko tarkastelujaksolla ammatillisen koulutuksen lehtorien ja tuntiopettajien määrä kasvoi yhteensä 350 henkilöllä. Ammatillisen perustutkintokoulutuksen opiskelijamäärät ovat tarkastelujaksolla vaihdelleet ja perustutkinto-opiskelijoiden määrä suhteessa ammatillisen koulutuksen lehtoreiden ja tuntiopettajien määrään vaikuttaisi nousseen. Opiskelijatiedot eivät kuitenkaan ole kaikilta osin vertailukelpoisia, sillä oppilaitosmuotoisen opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen peruskoulutuksen tilastointi muuttui vuonna 2013.

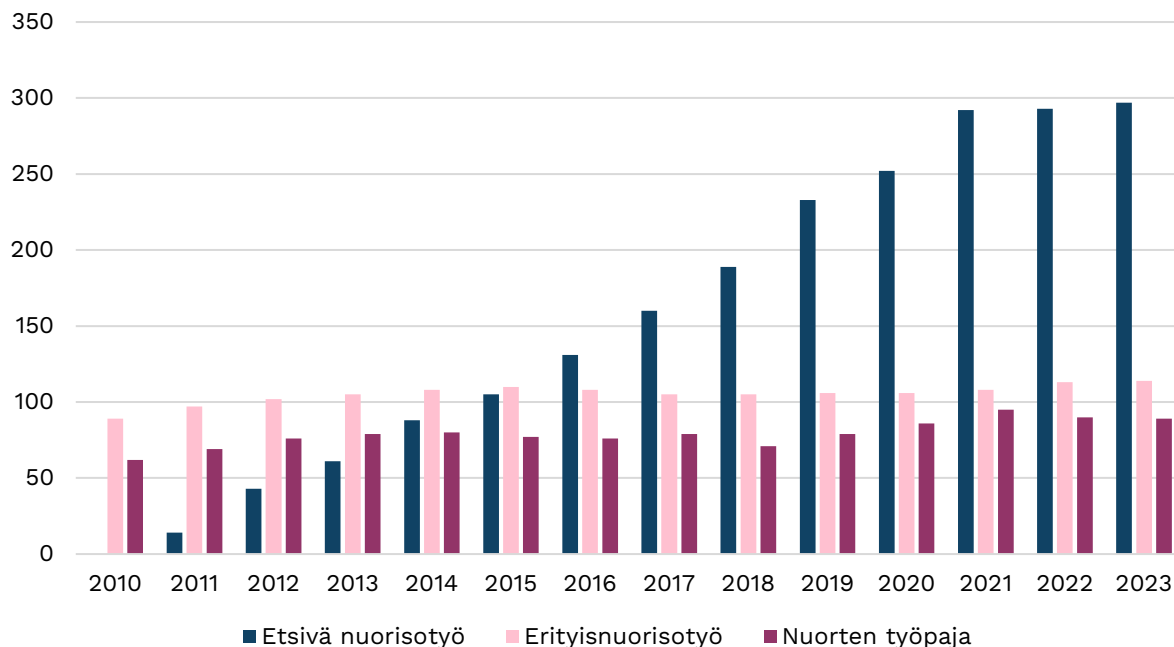
Ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaajien määrä on kasvanut vuosina 2010–2023 kaikkiaan 210 henkilöllä. Kasvu on ollut hyvin maltillista tai negatiivista kaikkina muina vuosina paitsi vuonna 2021,

jolloin opinto-ohjaajien määrä nousi 88 henkilöllä nostaen opinto-ohjaajien määrän nykyiselle, noin 480 henkilön tasolle.

Myös nuorisopalveluiden henkilöstömäärä on kasvanut tarkastelujakson aikana. AVIn peruspalvelujen arvioinnin²⁶ mukaan kuntien nuorisotoimien käytettävissä oli vuonna 2023 yhteensä 3 209 henkilötyövuotta ja nuorisotoimen henkilöstöstä valtaosa työskenteli nuoriso-ohjaajana tai vastaavana. Samanaikaisesti kun AVIn tilastoimien nuorisotoimen henkilötyövuosien kokonaismäärä on ollut kasvussa vuodesta 2017 alkaen, nuorten osuus on laskenut tasaisesti jo vuodesta 2015 alkaen 2,2 prosenttiyksiköllä vuoteen 2023 mennessä.

Vielä vuonna 2010 kunnissa ei työskennellyt yhtään **etsivän nuorisotyön** nimikkeellä toimivaa työntekijää. Vuosien 2011–2023 aikana etsivien määrä kasvoi 11 työntekijästä 297 henkilöön. Erityisnuorisotyöntekijöiden ja nuorten työpajatoiminnan henkilöstömäärä on noussut maltillisesti vuosina 2010–2023. Tarkastelujakson aikana **erityisnuorisotyöntekijöiden** määrä nousi 25 henkilöllä ja **nuorten työpajatoiminnan** henkilöstömäärä 27 henkilöllä.

Kuvioon 4 on koottu yhteen henkilöstömäärien kehitys etsivässä nuorisotyössä, erityisnuorisotyössä ja nuorten työpajatoiminnassa vuosina 2010–2023. Kuvio havainnollistaa etsivän nuorisotyön henkilöstömäärän voimakkaan kasvun aina vuoteen 2021 asti, kun taas erityisnuorisotyön ja nuorten työpajan henkilöstömäärissä tapahtunut kasvu on ollut maltillisempaa.

Kuvio 4. Etsivän nuorisotyön, erityisnuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan henkilöstömäärä kunnissa 2010–2023.
Lähde: KT, Tilastokeskuksen kuntasektorin palkkatilastot.

Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö on AVIn²⁷ mukaan kasvanut yhdeksi tärkeäksi kunnallisen nuorisotyön muodoksi muiden palvelujen rinnalle ja sitä tehtiin 94 prosentissa kunnista vuonna 2023. Tilastokeskuksen kuntasektorin palkkatilaston mukaan kunnissa työskenteli kaikkiaan 90 koulunuorisotyöntekijää lokakuussa 2023, mikä tarkoittaa sitä, että koulunuorisotyötä tehdään myös muiden nuorisotyöntekijöiden toimesta.

Koulunuorisotyöntekijöiden lisäksi kouluihin ja oppilaitoksiin on viime vuosina palkattu **hyvinvointia tukevaa henkilöstöä** eri tehtävänimikkeillä.

Kuntaliiton keväällä 2025 tekemän kyselyn mukaan 87 prosentissa kyselyyn vastanneista 118 kunnasta työskentelee hyvinvointia tukevaa henkilöstöä sekä perusopetuksessa että lukiossa. Tilastokeskuksen kuntasektorin palkkatilastojen mukaan kunnissa työskenteli lokakuussa 2023 kaikkiaan 145 kouluvalmentajaa, 115 kouluohjaajaa, 78 kasvatusohjaajaa, 72 koulutyöntekijää, 51 kouluapulaista, 44 hyvinvointiohjaajaa, 30 kasvun ja oppimisen ohjaajaa sekä 21 oppimisen ohjaajaa. Tilasto havainnollistaa, miten kuntien käyttämät tehtävänimikkeet ja todennäköisesti myös niihin sisältyvät työtehtävät vaihtelevat kuntakohtaisesti.

Hyvinvoinnin edistäminen kansallisten mittareiden valossa

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli **HYTE-kerroin** on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. HYTE-kertoimen prosessi-indikaattorien koonti vuosilta 2019–2024 osoittaa, että kunnissa tehdään yhä suunnitelmallisempaa ja koordinoitumpaa hyvinvoinnin edistämistyötä sekä poikkihallinnollisesti että yhdessä seurojen ja yhdistysten kanssa, kuntalaisia osallistaen. Kuntalaisten hyvinvoinnin kehitystä myös seurataan ja arvioidaan säännöllisesti ja siitä raportoidaan päättäjille.

Toinen keskeinen kuntien hyvinvointityön mittaristo on **TEAvisari**, jolla seurataan kuntien toimintoja, resursseja ja poikkihallinnollisia toimintakäytäntöjä terveyden edistämiseksi. TEAvisarin tulokset vuodelta 2024 osoittavat, että erityisesti kuntajohdon osalta terveydenedistämisaktiivisuus on korkealla tasolla. TEAvisarin pistemäärät ovat viime vuosina nousseet myös perusopetuksessa erityisesti henkilöstömitoituksen kehitystä kuvaavien voimavarojen osalta. Lukioissa ja ammatillisessa koulutuksessa TEAvisarin pistemäärät ovat nousseet erityisesti yhteisissä käytännöissä, kuvataen oppilaitosten tekemiä panostuksia opiskelijoiden terveellisempien elämäntapojen edistämiseksi ja turvallisemman opiskeluympäristön turvaamiseksi sekä poissaolojen vähentämiseksi.

Kuntapalveluiden vaikuttavuudesta

Kettusen (2017)²⁸ mukaan vaikuttavuuden arviointi on haastavaa, koska monissa julkisissa toiminnoissa on kyse pyrkimyksestä vaikuttaa kansalaisten asenteisiin tai hitaista muutoksista, jolloin tuloksia on vaikea osoittaa lyhyellä aikavälillä. Julkisten palvelujen tuottajat eivät myöskään kontrolloi asiakkaiden elämää ja siten muita tekijöitä, jotka tulokseen vaikuttavat. Julkisia palveluja voidaan usein kuvata ehdollisiksi: ne ovat yksi ainesosa, ehkä ratkaiseva tai vähäisessä roolissa oleva. Palveluiden seurauksena ongelmat eivät välttämättä häviä, mutta saattavat lieventyä tai muuttaa muotoa. Vaikuttavuuden arvioinnin sijaan voidaankin pohtia, minkälainen nuorten hyvinvoinnin tila olisi ilman kuntien muovautumista toimintaympäristön haasteisiin.

Kuntien panostuksia arvioitaessa voidaan tarkastella sitä, miten kunnissa kehitetyt palvelut ovat tavoittaneet nuoria ja miten nuoret ovat heille suunnatut palvelut kokeneet. Tarkastelujakson aikana ja erityisesti vuodesta 2018 lähtien kuntien perusopetuksen, toisen asteen koulutuksen ja nuorisopalveluiden henkilöstömäärä on kasvanut. Osan henkilöstömäärän kasvusta selittää oppivelvollisuusikäisten nuorten määrän kasvu, mutta henkilöstömäärä suhteessa nuorten määrään on kuitenkin noussut. Tämän lisäksi perinteisten

ammattiryhmien rinnalle on syntynyt myös uusia ammattiryhmiä, joiden tehtävänä on tukea lapsia ja nuoria heidän arjessaan. Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan niiden nuorten osuus, jotka kokevat voivansa keskustella mieltään painavista asioista koulun aikuisen kanssa, onkin hieman lisääntynyt.

Koulupäivää täydentävä aamu- ja iltapäivätoiminta, kerhotoiminta ja Suomen harrastamisen mallin mukainen toiminta tavoittavat yhä suuremman määrän koululaisia, myös niitä lapsia ja nuoria, joilla ei muutoin olisi mahdollisuutta ohjattuun toimintaan. Koulupäivää täydentävällä toiminnalla onkin todettu olevan tärkeän roolin hyvinvointierojen kaventamisessa ja kouluyhteisöön integroitumisessa.^{29,30} Sen on todettu myös tukevan oppilaiden sosioemotionaalista kehitystä ja koulusuoriutumista.³¹ Kunnallisen nuorisotyön moninaiset työmuodot tavoittavat puolestaan yhä paremmin eri elämäntilanteessa ja eri taustoista lähtöisin olevia nuoria. Koulujen arkeen yhä vahvemmin rantautuneen koulunuorisotyön on puolestaan todettu vähentävän koulukiusaamista ja vaikuttavan myönteisesti luokkahenkeen ja lasten kokemuksiin koulun arjessa.³² Myös lapset ja nuoret ovat kokeneet heille järjestetyt palvelut merkityksellisinä.³³

Tiedolla johtaminen hyvinvoinnin edistämisessä

Kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen edellyttää oikein kohdennettua ja ajantasaista tietoa siitä, miten kunnan asukkaat voivat. Kuntien viranhaltijoiden arjessa luotettavan ja vertailukelpoisen hyvinvointitiedon kerääminen voi osoittautua erittäin työlääksi tehtäväksi. Koska tietoa on määrättömästi ja kuntien tiedolla johtamisen resurssit ovat rajalliset, tulisi kunnissa kyetä määrittelemään tietotarpeet ja valitsemaan mittarit, joita seurataan. Valinta voi olla haasteellista, sillä näkemykset hyvinvoinnin keskeisimmistä osa-alueista voivat vaihdella paljonkin.

Kuntatoimijoille melko vaivattomasti saavutettavia tietolähteitä ovat Kouluterveyskyselyn, Move!-mittausten, Hyte-kertoimen ja Teaviisarin sekä Sotkanet-tietokannan kautta saatavat tulokset. Aineistojen käyttäjäystävällisyyttä on myös pyritty lisäämään määrittelemällä niille tietyt ydin-³⁴ tai vähimmäistietosisällöt³⁵. Myös Kuntaliiton kehittämä Hyvinvointi-indikaattori³⁶ tarjoaa kootun tilannekuvan kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta.

Tietotarpeiden määrittely ja tiedon hankinta ovat vain yksi osa tiedolla johtamisen prosessia. Siihen

kuuluu myös tiedon analysointi ja organisointi, tiedon jakaminen ja hyödyntäminen. Tieto saa lopullisen merkityksensä vasta, kun sitä hyödynnetään päätöksenteossa ja toiminnan kehittämisessä ja kun todelliset muutokset organisaation toiminnassa tapahtuvat. Tiedolla johtamiseen liittyy näin ollen myös tapahtuneiden muutosten mittaaminen ja todentaminen sekä tapahtuneesta oppiminen ja sitä kautta uusien kehitystarpeiden tunnistaminen.³⁷

Kunnat ovat kehittäneet tiedolla johtamisen käytänteitään ja luoneet alustoja, joiden kautta kuntalaisilla ja päättäjillä on pääsy ajantasaiseen tietoon kunnan ja toimintaympäristön tilasta, tavoitteena lisätä kuntalaisten osallisuutta ja tukea strategista päätöksentekoa. Tiedolla johtamisen tila on kunnissa kuitenkin vielä kehittyvällä tasolla ja kokonaisuuden johtaminen vielä puutteellista.³⁸ Kunnissa tulisiikin luoda selkeät tiedolla johtamisen prosessit, jotta toiminta ei painottuisi liiaksi tiedonkeruuseen ja raportointiin, vaan myös toiminnan kehittämiseen ja seurantaan. Ja jotta hyvinvointityö olisi mahdollisimman vaikuttavaa, tulisi kunnissa kyetä rajaamaan mihin niukkoja voimavaroja käytetään.

Yhteenveto

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tila on tänä päivänä kahtalainen: suurin osa nuorista voi hyvin, mutta osa heistä voi entistä huonommin. Kunnat ovat viimeisten vuosien aikana reagoineet notkeasti toimintaympäristönsä muutoksiin ja panostaneet merkittävästi oppivelvollisuusikäisten hyvinvointiin. Tähän kuntia on myös ohjattu velvoittavien normien, informaatio-ohjauksen ja valtionrahoituksen kautta.

Kunnissa tehtyjen toimenpiteiden vaikutusta lasten ja nuorten hyvinvointiin on haastavaa todentaa. Ei voida kuitenkaan väittää, etteikö kuntien panostuksilla olisi merkitystä. Kuntapalvelut tavoittavat

aiempaa suuremman osan nuorista ja palvelutarjonta on entistä monipuolisempaa, vastaten yhä erilaistuviiin asiakastarpeisiin. Nuoret myös kokevat heille järjestetyt palvelut merkityksellisinä. Voi-daankin pohtia, mikä nuorten hyvinvoinnin tilanne olisi ilman kuntien tekemiä panostuksia.

Toimintaympäristön haasteiden kasvaessa jatkuva palveluiden lisääminen ei kuntien niukkenevilla resursseilla kuitenkaan ole mahdollista. Hyvinvoinnin edistämistyötä tulisikin tehdä kohdennetusti ja pitkäjänteisesti, valintoja tehden. Tämä on nykymuotoisen, lyhyisiin hankekausiin perustuvan valtionavustusjärjestelmän puitteissa haastava tehtävä.

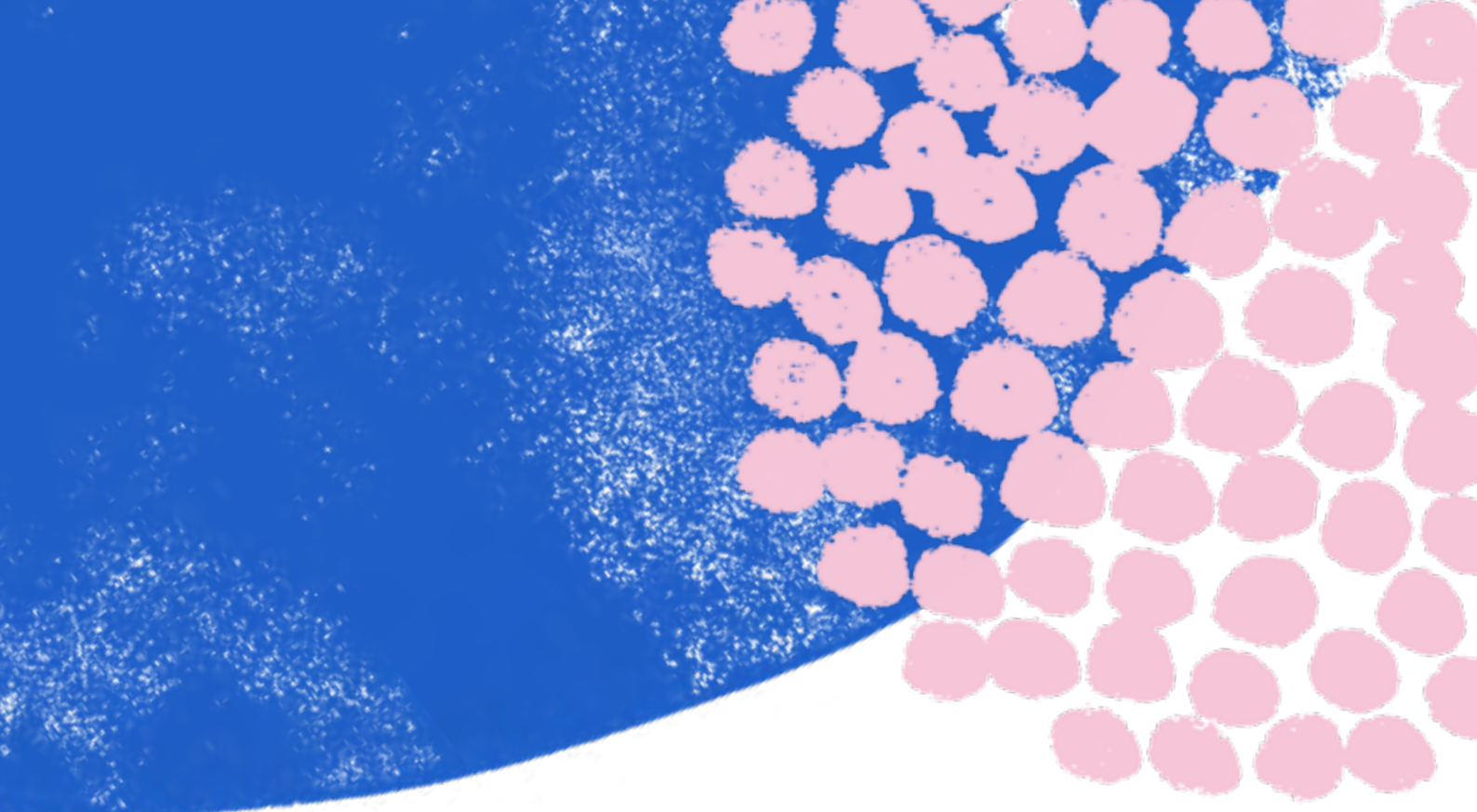
Loppuviitteet

1. Kuntalaki 1:1 §
2. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 1:6 §
3. Tilastokeskus. (2025). Tunnuslukuja väestöstä alueittain, 1990–2024 [tilasto]. Saatavilla 31.7.2025 Tunnuslukuja väestöstä muuttujina Alue, Tiedot ja Vuosi. PxWeb
4. Paakkonen, N. (2024). Perusopetuksessa on enemmän henkilöstöä kuin koskaan. KT-lehti 6/2024. Saatavilla 31.7.2025 Perusopetuksessa on enemmän henkilöstöä kuin koskaan | KT-lehti
5. Vipunen. (2025). Oppilaat ja perusopetuksen päättäneet [tilasto]. Saatavilla 31.7.2025 Oppilaat ja perusopetuksen päättäneet
6. Kuntaliitto. (14.3.2024). Kunnat haastavassa tilanteessa, kun perusopetuksessa olevien lasten määrä vähenee. Saatavilla 31.7.2025 Kunnat haastavassa tilanteessa, kun perusopetuksessa olevien lasten määrä vähenee – 2030-luvulla on 80 000 oppilasta nykyhetkeä vähemmän | Kuntaliitto.fi
7. Ojala, K. & Kulmala, M. (toim.) (2022). Koululaisten terveys ja muuttuvat haasteet 2022. WHO-koululaistutkimus 40 vuotta. JYU Reports 25. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9753-3>
8. Opetus- ja kulttuuriministeriö [OKM]. (2024) Vahvistetaan nuorten hyvinvointia monialaisin toimenpitein. Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma VANUPO. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2024:21. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-942-4>
9. Miettinen, K. & Pekkarinen, E. (toim.) (2025). ”Unelmien koulussa saa olla oma itsensä”. Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2024. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2025:1. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-289-9>
10. Vainikainen, M-P, Saarnio, M., Asikainen, M., Mikkola, E., Lindgren, E., Koivuhovi, S., Gustavson, N., Hienonen, N., Lintuvuori, M., Nazeri, F., Kupiainen, S., Mallat, E., Kilpi, N., Luhtajärvi, H., Mergianian, C., Oinas, S., Nyman, L., Kanerva, S., Ahtiainen, R., Heikonen, L., Ortner, T., Lahtero, T., Luumi, L., Kuitunen, H. & Hotulainen, R. (2025). Valtakunnallinen oppimaan oppimisen arviointi 2024 – Ensituloksia. Koulutuksen, arvioinnin ja oppimisen tutkimuskeskus REALin julkaisuja, 2025:1.
11. Vorma, H., Rotko, T., Larivaara, M. & Kosloff, A. (2020). Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 6, 2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4139-7>
12. Miettinen, K. & Pekkarinen, E. (toim.) (2025). ”Unelmien koulussa saa olla oma itsensä”. Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2024. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2025:1. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-289-9>
13. Holm, M., Kiviruusu, O., Helenius, J. & Sainio, P. (2024) Population-level changes in anxiety and depression and the unmet need for support at school among adolescents with and without disabilities, 2017–2012: The effects of the COVID-19 pandemic. Disability and Health Jour-

- nal 17. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2023.101540>
14. Hietanen-Peltola, M., Jahnukainen, J., Huurre, T., Ervasti, E. & Vaara, S. (2024). Opiskeluhoitolpalveluja käytetään paljon ja oppilaiden ja opiskelijoiden asiointi useassa eri palvelussa on lisääntynyt – Kouluterveyskyselyn 2023 tuloksia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos [TTHL], Tutkimuksesta tiiviisti 10/2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-273-0>
 15. Miettinen, K. & Pekkarinen, E. (toim.) (2025). ”Unelmien koulussa saa olla oma itsensä”. Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2024. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2025:1. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-289-9>
 16. Valtioneuvosto [VN]. (2024). Tulevaisuuslonteon 1. osan strateginen toimintaympäristöanalyysi. Valtioneuvoston julkaisuja 2024:54. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-553-5>
 17. Varanka, J., Packalen, P., Voipio-Pulkki, L-M., Määttä, S., Pohjola, P., Salminen, M., Railavo, J., Berghäll, J., Rikama, S., Nedesrström, H. & Hiitola, J. (2022). COVID-19-kriisin yhteiskunnalliset vaikutukset Suomessa. Keskipitkän aikavälin arvioita. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:14. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-708-9>
 18. Tilastokeskus. (7.5.2025). Koulutuksen käyttömenot kasvoivat vuonna 2023. Saatavilla 4.8.2025 Koulutuksen käyttömenot kasvoivat vuonna 2023 | Tilastokeskus
 19. Nyyssölä, K. & Packalen, P. (2.4.2025) Mitä tilastot kertovat oppimistulosten laskun taustoista? Saatavilla 3.8.2025 Mitä tilastot kertovat oppimistulosten laskun taustoista? | Opetushallitus
 20. Blom, K., Rinne, E-N., Bamming, M. H., Kohonen, K., Paananen, A. & Tuuttu, J. (2024). Kunnallisen nuorisotyön saatavuus. Peruspalvelujen arviointi 2023. Aluehallintoviraston julkaisuja 244/2024.
 21. Perusopetuksen opettajien tilastossa ovat mukana palkkaa saavat, pääpalvelussuhteessa olevat lehtorit, luokanopettajat ja päätoimiset tuntiopettajat.
 22. Nyyssölä, K. & Packalen, P. (2.4.2025) Mitä tilastot kertovat oppimistulosten laskun taustoista? Saatavilla 3.8.2025 Mitä tilastot kertovat oppimistulosten laskun taustoista? | Opetushallitus
 23. Pylväikkö ulottuu vuoteen 2022, koska opettajien lukumäärää vuonna 2023 ei ollut saatavilla.
 24. Tilastoon sisältyvät lukion lehtorit, tuntiopettajat, opinto-ohjaajat ja erityisopettajat.
 25. Pylväikkö ulottuu vuoteen 2022, koska opettajien lukumäärää vuonna 2023 ei ollut saatavilla.
 26. Blom, K., Rinne, E-N., Bamming, M. H., Kohonen, K., Paananen, A. & Tuuttu, J. (2024). Kunnallisen nuorisotyön saatavuus. Peruspalvelujen arviointi 2023. Aluehallintoviraston julkaisuja 244/2024.
 27. Blom, K., Rinne, E-N., Bamming, M. H., Kohonen, K., Paananen, A. & Tuuttu, J. (2024). Kunnallisen nuorisotyön saatavuus. Peruspalvelujen arviointi 2023. Aluehallintoviraston julkaisuja 244/2024.
 28. Kettunen, P. (2017). Vaikuttavuuden arviointi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Turun kaupunki. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//tutkimusraportti_2-2017.pdf
 29. Kaarakainen, S-S., Hiilamo, A. & Ristikari, T. (2022). Lasten ja nuorten hyvinvointierojen kaventamisen mahdollisuudet kunnissa nykymuotoisessa valtionavustusjärjestelmässä.

- Itlan raportit ja selvitykset 2022:1.
30. Hukkanen, S. (2017). Koulun kerhotoiminta edistämässä valmistavan luokan oppilaiden integroitumusta. Jyväskylän yliopisto, pro gradu -tutkielma.
31. Pulkkinen, L. & Metsäpelto, R-L. (2014). Kerhotoiminta tukee oppilaiden sosioemotionaalista kehitystä ja koulusuoriutumista. Education, 25, 31–43.
32. Kivijärvi, A., Kauppinen, E. & Kiilakoski, T. (toim.) (2024). Poikkeusoloista uuden kynnyselle. Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2023. Nuorisotutkimusseura. <https://doi.org/10.57049/nts.967>
33. Lehto, S. (2021). Koulun kerhotoiminta lapsuuden hyvinvointia rakentamassa: tapaustutkimus koulun kohdennetuista liikuntakerhoista. Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 120.
34. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos [THL]. (N.d.a). Kouluterveyskyselyn ydintietosisältö 2021: Tilastollinen kuntaryhmä. Saatavilla 31.7.2025 Kouluterveyskyselyn ydintietosisältö 2021: Tilastollinen kuntaryhmä
35. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos [THL]. (N.d.b). Hyvinvointikertomusten vähimmäistietosisältö. Saatavilla 4.8.2025 Hyvinvointikertomusten vähimmäistietosisältö - THL
36. Kuntaliitto. (N.d.). Hyvinvointi-indikaattori. Saatavilla 4.8.2025 Hyvinvointi-indikaattori | Kuntaliitto.fi
37. Helander, N., Ahonen, O., Houhala, K. & Jääskeläinen, A. (2020). Tiedonkäyttö johtamisessa ja päätöksenteossa – kohti tiedollista kumppanuutta. Focus Localis, 3/2020, 22–42.
38. Kivimäki, E., Listenmaa, J., Hellsten, P., Myllärniemi, J., Ahonen, O., Kasslin, H. & Virta, S. (2023) Tiedolla johtamisen tila kunnissa. Kypsyystasoselvitys 2023. Valtiokonttorin julkaisu- ja. Tiedolla johtaminen 03/2023.

**KUNTA
LIITTO**

Kommun-
förbundet

Helsinki 2025